

формі, загальний кругозір тощо [2].

Формування дискурсивних умінь ми називаємо навчанням осмисленої побудови дискурсу. При цьому акцент повинен ставитися як на «кінцевий продукт» [3], так і на процес створення самого дискурсу/тексту.

Дискурсивна культура розглядається як не тільки продукт мовленнєвої діяльності, а також як процес її творення, який визначається екстралінгвістичними факторами, тобто комунікативним текстом та умовами спілкування. Для формування даної культури вбачаємо необхідність у розробці відповідних процедур, що дадуть змогу у повній мірі сформувати навички та уміння породження дискурсу.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науков. ред. укр. вид., доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

2. Пентиліук М.І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: збірник статей. – К.: Ленвіт, 2011. – 256 с.

3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Е. Борецька та ін. / за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013.

УДК377/378-051:005.412-027.561

Кравець С. Г.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України,
sveta.kindz@ukr.net

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі реформування національної освіти усі її складники, зокрема професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта, характеризуються інноваційними змінами, що спрямовані на модернізацію, системне впровадження в освітні процеси сучасних педагогічних та виробничих технологій, створення ефективних моделей і механізмів підготовки висококваліфікованих кадрів. За таких обставин актуалізується значення безперервного професійного розвитку сучасного педагога, здатного вирішувати коло значущих освітніх проблем сьогодення.

У контексті сказаного доцільно звернутися до ст. 54, п. 2 Закону України «Про освіту» (2017) щодо зобов'язання педагогічних працівників постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність [4]. Про підготовку нової генерації педагогічного персоналу і, водночас, піднесення рівня освіченості, педагогічної майстерності, професійної культури педагогічних працівників йдеться у

Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року (2013) [3]; у змісті проекту закону України «Про професійну освіту» (2016) йдеться про необхідність для педагогів підвищувати професійно-педагогічний рівень і майстерність [5]; у Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) передбачено вдосконалення системи педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, створення умов для залучення до педагогічної діяльності найкращих фахівців інших професій та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів, які, у тому числі, стануть ключовою умовою реалізації державної політики у сфері реформування усіх ланок освіти [2].

Керуючись означеними законодавчими актами та нормативно-правовими документами, вбачаємо посилену актуальність питання професійного розвитку сучасного педагога. Більш того, це питання актуалізується не тільки у площині вирішення освітянських завдань, але й має значення для розвитку економіки держави та становлення особистості як професіонала в обраній професії.

У контексті економіки та соціології професійний розвиток синонімічно співвідноситься із розвитком трудового потенціалу або розвитком персоналу шляхом систематичного пошуку способів поліпшення функціонування закладу освіти, підвищення цінності педагогічних кадрів. З позиції психологічної науки, професійний розвиток передбачає психологічні зміни, пов'язані зі змінами у свідомості та поведінці індивіда, виникненням нових мотивів і інтересів, набуття нових психічних властивостей тощо. У педагогіці професійний розвиток особистості відбувається у процесі вирішення професійно-значущих завдань, які носять пізнавальний, комунікативний, моральний характер, під час якого педагог опановує необхідний комплекс пов'язаних із його професією ділових та моральних якостей.

Цілісно професійний розвиток відображає зростання людини в її професійній ролі. Несучи місію педагога, його професійний розвиток визначається зростанням професійних досягнень в результаті накопичення практичного досвіду і систематичного перегляду своєї педагогічної діяльності. Власне перегляд, рефлексія педагогічної діяльності може здійснюватися відповідно до тих критеріїв, які сьогодні диктуються вимогами освітньої політики, вимогами економічного розвитку, особистісними прагненнями педагога до самореалізації. У ході самоаналізу свого професійного розвитку варто педагогу відповісти на такі питання: чи здатний я розвивати особистість учня, виховувати у нього відповідальність за професійне майбутнє і підвищення професійної кваліфікації; чи добре я підготовлений до творчої праці в закладах професійної освіти різного типу; чи готовий я до роботи в нових умовах, здатний адаптуватися до змін і швидко реагувати на сучасні і перспективні процеси соціального та економічного розвитку суспільства? Надаючи відповіді на ці питання, кожен педагог переосмислює власну роль у професійній діяльності та намагається знайти способи підвищення своєї професійної майстерності, шляхи

збагачення культури, методи удосконалення професійної компетентності.

Необхідність професійного розвитку сучасного педагога за різними формами сьогодні пов'язується із «ною моделлю» педагогічної освіти, у якій педагог характеризується поліфункціональністю. Йдеться не тільки про виконання навчальної програми відповідного предмету, а розуміється активна участь педагогів у реалізації стратегічних завдань освітньої галузі (участь у створенні й обговоренні нових законодавчих документів, що стосуються професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти); проектування змісту підготовки майбутніх фахівців (участь у розробленні професійних, освітніх стандартів, освітніх програм); забезпечення міжгалузевої комунікації (інтегрування професій, здійснення «метапереносів» із різних галузей знань й удосконалення процесів у конкретній галузі), управління освітніми проектами (брати на себе відповідальність не тільки за якість виконання своїх функцій, але й за організацію і результати навчання); розроблення інтегрованих моделей професійної підготовки на основі поєднання традиційних методів та сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі тощо [6, с. 265]. Поліфункціональність сучасного педагога передбачає проектування власної траєкторії професійного розвитку шляхом здійснення наукових досліджень, стажування, активної участі у проектній діяльності, експериментах регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Професійний розвиток педагога у напрямі поліфункціональності ще й досі стикається з ознаками консервативності освіти. Водночас, поділяємо погляди В. Кременя щодо того, що «у цьому її плюси й мінуси. Плюс у тому, що вона чинить спротив непродуманому реформуванню, а мінус – що й доцільні зміни здійснити важко. Потрібні скоординовані зусилля й послідовні дії всього суспільства протягом тривалого часу» [1].

Отже, в силу розвитку й реформування національної освіти оновлюються сутність і ознаки професійного розвитку, шляхи його здійснення, а саме: професійний розвиток нерозривно пов'язаний з процесами реформування освіти, її модернізацією та передбачає не лише опанування новими знаннями, уміннями, технологіями, а й розвиток професійної культури педагога: комунікативної, проектної, цифрової та ін.; професійний розвиток не є сталим, а процесом «нарощування» нових знань і досвіду, створення й реалізації нових педагогічних теорій і практик, а також підвищення професійної компетентності щодо педагогічної діяльності за формами набуття формального та неформального досвіду, шляхом самоосвіти, стажування, участі у проектах, навчання упродовж життя, підвищення рівня освіти на вищих її щаблях – навчання в магістратурі, здобуття ступеня освіти доктора філософії, сертифікація у межах участі в проектах всеукраїнського на міжнародного рівнів тощо; професійний розвиток педагогів реалізується у процесі співробітництва, найбільш ефективно – у взаємодії між учнями, педагогами, адміністрацією, управлінськими структурами в освіті, батьками, роботодавцями, закладами освіти вищих рівнів, науковими установами та іншими громадськими

організаціями; професійний розвиток здійснюється на основі різних форм і способів, є постійним процесом вибору й поєднання різних форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в конкретній ситуації і в конкретному місці.

У цьому аспекті важливо педагогу усвідомити необхідність «іти в ногу з часом» – задля цього систематично, упродовж життя розвиватись і навчатись з метою підвищення власної готовності реалізовувати освітні та виробничі нововведення та у контексті реалізації практико-орієнтованої компетентнісної парадигми освіти бути здатним реалізувати інноваційні методичні підходи у професійній підготовці висококваліфікованих майбутніх фахівців.

Упродовж останніх десятиліть чітким й зрозумілим для суспільства є те, що сучасний педагог – це головний «носіє змін» у реалізації економічних, політичних, соціокультурних реформ. Водночас, у процесах різних реформацій педагог є їх і суб'єктом, і об'єктом (що посилює значення місії педагога у цих конструктивних змінах), систематично аналізуючи свою професійну діяльність, керуючись професійними, громадянськими та особистісними мотивами.

Література

1. Кремень В. Г. Освіта, особистість і соціальний поступ / В. Г. Кремень // Доповідь на VI Українсько-польському форумі «Освіта для сучасності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/777/> – Назва з екрана.
2. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти [Електронний ресурс]: Наказ МОН України від 16 липня 2018 № 776 // МОН України / Освіта: [офіц. веб-портал]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>. – Назва з екрана.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013 // Законодавство / ВР України : офіц. веб-портал. – Режим доступу : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> – Назва з екрана.
4. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII // Законодавство України / ВР України : [офіц. веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page/> – Назва з екрана.
5. Про професійну освіту [Електронний ресурс] : проект Закону України // Законодавство / ВР України : офіц. веб-портал. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60247. – Назва з екрана.
6. Радкевич В. О., Лузан П. Г., Кравець С. Г. Стандартизація професійної освіти в контексті євроінтеграційних процесів / Радкевич В. О., Лузан П. Г., Кравець С. Г. // Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України). Збірник

PhDr. Ľudmila Krajčiriková, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta Ústav sociálnych vied, Katedra sociálnej práce
ludmila.krajcirikova@ku.sk

COMMUNICATION STRATEGIES IN THE EDUCATION PROCESS ABSTRACT

Úvod

Reč je najdokonalejším dorozumievacím prostriedkom. Schopnosť dorozumieť sa hovorenou gramaticky riadenou rečou je daná len človeku. Bez reči by nebola možná ani výchova a vzdelávanie ani spoločenský život.

Základ reči sa vytvára už vo včasnom detstve, keď dieťa ešte samo nerozpráva, ale už rozumie reči svojho okolia. Dieťa dedí od svojich rodičov vlohy pre reč, ale reč sa musí naučiť. Počuje reč svojej matky, vidí pohyby jej úst a napodobňuje najmä to, čo počuje.

Keby sa dieťa vychovávalo v prostredí, kde sa málo hovorí, nenaučilo by sa hovoriť, lebo by malo málo podnetov čo napodobňovať. Čím je dieťa mladšie, tým je väčší predpoklad nesprávneho rečového vzoru. Počas vývinu reči treba sa s deťmi zaoberať a čo najviac s nimi správne hovoriť. Neskoršie sa učia hovoriť také deti, ktoré žijú v prostredí skúpom na rečové podnety ale aj deti s mentálnym postihnutím.

Stratégie zamerané na dieťa

Komunikačné stratégie zamerané na dieťa sú univerzálne a využíajú sa v každom vývinovom štádiu. Pomocou týchto stratégií vytvoríme priaznivé ovzdušie na komunikáciu a dozvieme sa viac o dieťati a jeho schopnosti komunikovať (Hornáková a kol., 2005, s. 14).

Tvárou v tvár – priblížime sa k dieťaťu a buďme tvárou v tvár. Dieťa bude mať pocit, že hovoríme s ním ako s rovnocenným partnerom a nie na neho ako na podriadeného. Dajme mu najavo, že sme jeho sprievodcom, pomocníkom, poradcom podporovateľom.

Čakanie – dospelí často kladú otázky, nabádajú na odpoveď a keď dieťa nereaguje, tak odpovedajú namiesto neho. Ak dáme dieťaťu čas (min. 10 s.) na vyjadrenie myšlienok jeho vlastným spôsobom, dáme mu príležitosť komunikovať a použiť komunikačné schopnosti, ktoré už má.

Vytváranie komunikačných príležitostí – organizujeme okolie a činnosti tak, aby ponúkali možnosti pre komunikáciu. Využívame prirodzene sa vyskytujúce situácie na komunikáciu. Príklady „komunikačných návnad“ sú: dať vnetko – len jednu časť nie, dať jednu časť – nie vnetko, ukladáme veci mimo dosahu ale v zornom poli dieťaťa. Zastavíme sa uprostred rutiny, ak sa vytvorí nečakané situácie pre komunikáciu. Najväčšia príležitosť pre motiváciu komunikácie je, ak dieťa niečo veľmi chce.

Nasledovanie záujmu dieťaťa – keď budeme vychádzať zo záujmu dieťaťa, zvýňime šancu, že sa s nami podelí o svoje myšlienky. Napr. keď dospelí čítajú